

11. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16> (дата звернення: 11.03.2019).

12. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 11.03.2019).

13. Сокурєнко В. В. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців // Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців до дій в екстремальних умовах : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 груд. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 9–11.

14. Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і Безпека*. 2017. № 3. С. 103–112.

Надійшла до редколегії 15.03.2019

УДК 351.74(477)

В. М. ВЕЛИКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ;

С. М. ІСИЧКО,

викладач кафедри професійних та спеціальних дисциплін

Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ВНЗ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ОЧНОЇ СТАВКИ

Розкрито окремі особливості використання технології тренінгів з метою підготовки майбутніх правоохоронців до проведення очної ставки.

Ключові слова: *очна ставка, тренінг очної ставки, критерії успішного тренінгу.*

Сучасні вимоги до персоналу Національної поліції України потребують доповнення традиційних методів підготовки, такими, що передбачають чітке дотримання законності, нестандартне мислення, оволодіння емоційними та соціально-психологічними аспектами поведінки, вміння діяти впевнено та брати на себе відповідальність. Вирішення таких завдань в підготовці поліцейських потребує інноваційних технологій, які передбачають активні практичні форми та методи. Одною з таких форм є тренінг, як ефективний засіб підготовки професіоналів, діяльність яких відбувається у складних і напружених ситуаціях, які вимагають не лише знань, а й умінь креативного застосування їх на практиці [1–3].

Проведення тренінгів з курсантами надають їм можливість:

- аналізувати власний досвід;
- випробувати себе у нових видах діяльності, розвиваючи при цьому емоційну стійкість до стресових ситуацій та впевненість у собі;
- отримувати навички соціальної взаємодії та усунення перешкод на шляху до порозуміння;
- порівнювати себе з іншими й оцінювати очима інших;
- брати участь в обговоренні проблем, висловлювати свою думку,
- вчитися та активно ділитися набутими знаннями і способами діяльності,
- виявляти власні труднощі та обирати шляхи їх усунення, розробляти програми свого самовдосконалення.

У процесі тренінгу повинні використовуватись різноманітні методи та прийоми: індивідуальна та групова робота, презентації, аналіз конкретних ситуацій, рольові, ігрові, моделювання ситуацій, вправи на розвиток соціальної перцепції та взаємо- і самопізнання.

Моделювання ситуації очної ставки повинно максимально наближатись до реальних типових умов. Тренінгові мають передувати доведення обов'язкових теоретичних відомостей та інструктажі, які однак, повинні бути мінімально достатніми.

Досягнення належного рівня сформованості практичних навичок та креативності проведення може сприяти тренінг з моделювання очної ставки з використанням відеозйомки з подальшим аналізом його результатів. Адже важливою умовою ефективності контролю, аналізу та корекції дій учасників тренінгу є їх невідкладність. Саме відеозйомка забезпечує можливість багаторазового повернення до будь якого моменту тренінгу та його детального аналізу.

Окрім основної навчальної мети, у процесі тренінгу бажано спонукати курсантів до самопізнання та самовиховання професійно необхідних якостей: комунікабельності; критичності, логічності, гнучкості та оперативності мислення; емоційної стійкості, наполегливості.

Практика проведення очної ставки свідчить, що слідчі стикаються з низкою проблем та недоліків при їх проведенні. Тому перед початком тренінгу варто наголосити на деяких з них:

- уникнення слідчими проведення очної ставки у зв'язку з потребою серйозної підготовки до неї;
- побоювання слідчих, що результати очної ставки можуть зруйнувати раніше зібрану доказову базу;
- невміння слідчих забезпечувати необхідну морально-емоційну «партитуру» очної ставки;
- помилки у виборі тактик проведення очної ставки, невиправдана їх одноманітність;
- не належне використання сучасних технічних засобів: відео- та аудіозаписів, комп'ютерної графіки, імітаторів та моделей тощо під час проведення очної ставки;
- неврахування особливостей очної ставки з участю неповнолітніх осіб та осіб, які мають певні психічні розлади;
- помилки під час проведення очної ставки безпосередньо на місці події, якщо протирічливі покази учасників безпосередньо пов'язані з місцем події і є вірогідність що допитувані по різному сприймають обставини, не можуть точно відтворити певні деталі, по усуненню впливу сторонніх осіб.

До початку тренінгу курсантам слід довести зміст основних етапів підготовки, проведення та викладення результатів очної ставки:

- прийняття слідчим на основі попередньо зібраних даних рішення про необхідність проведення очної ставки;
- психологічний аналіз особи допитуваного залученого до очної ставки (його особистісні риси: спрямованість, темперамент, характер, здібності, досвід, емоційний стан тощо), прогнозування його можливої поведінки та вибір особи, якій першій буде запропоновано давати відповіді;
- виявлення особи, зацікавленої у наданні слідству об'єктивної інформації по справі;
- планування логічно побудованої системи питань, які будуть задані на очній ставці – ці питання повинні взаємодоповнювати одне, бути за своєю формою переважно відкритими (такими, що унеможливають однозначні відповіді типу «так», «ні», «згоден» тощо), включати у свій перелік питання-фільтри та питання-пастки; в залежності від психологічних особливостей особи допитуваного і бажаного результату вибір логічного порядку наростання викривальної сили, з початкового, з самого вагомого вирішального доказу, всієї сукупності доказів одночасно;
- передбачення використання допоміжних методів та прийомі управління очною ставкою, впливу на допитуваних, наприклад, використання асоціативного методу; прийому драматизації; провокування, в разі доцільності, конфлікту між допитуваними або його врегулювання в залежності від обставин та потреби досягнення мети слідства. Так,

наприклад, у деяких випадках під час проведення очної ставки, з метою досягнення однозначно об'єктивного результату можливе провокування мініконфлікту поставивши обом сторонам, таке запитання: «Так хто з вас каже неправду?» і це запитання спрямовувати саме добросовісному учаснику провадження, даючи йому зрозуміти, що слідчий засумнівався в тому що він каже правду. Або прямо запитати добросовісного учасника: «То може це Ви даєте неправдиві свідчення?». У цьому випадку добросовісний учасник провадження, намагаючись довести слідчому, що саме він добросовісний допитуваний, може так психічно вплинути на опонента, висловлюючи йому всі подробиці спірних обставин, що останній вимушений буде дати правдиві свідчення;

- підбір матеріальних доказів та планування обставин їх пред'явлення з метою провокування асоціативних реакцій, перевірки причетності допитуваних до розслідуваної справи;

- передбачення відхилень та варіативних програм проведення очної ставки в залежності від поведінки допитуваних;

- попереднє формування психологічної готовності особи до активної позиції, що йде на очну ставку, яка б забезпечила бажану спрямованість її дій в процесі очної ставки;

- прийняття заходів щодо усунення можливого негативного впливу та тиску на допитуваних;

- вибір сприятливого часу та місця проведення очної ставки;

- вибір темпу проведення очної ставки: форсований завершений, з наростаючим темпом, дискретний – розділений на окремі повторні або взаємодоповнюючі допити тощо;

- тактичний вибір логічної послідовності очної ставки: з наростаючою або спадною силою доказів та аргументації, порядком постановки питань від добросовісного допитуваного до того, який уникає відповідей або є нещирим;

- передбачення можливості фіксування не лише вербальної інформації, але й паралінгвістичної (інтонації, темпу мови, пауз, гучності і т. п.), кінетичної (жестів, міміки, пантоміміки), характеру візуального контакту, психофізіологічних реакцій (почервоніння або збліднення шкіри обличчя, тремор, потовиділення, ковтання та ін.).

Окремим моментом розробки плану тренінгу має бути підбір системи різних варіантів практичних ситуацій, що моделюють очну ставку, специфіку яких має засвоїти курсант. Кожна нова ситуація має бути не схожою на попередню, якомога ширше розкривати різноманітність обставин, що мають місце в практиці діяльності слідчого, багатоваріантність вірогідних напрямків їх розвитку й завершення, можливих способів дій в них. У зв'язку з цим, у процесі формування у майбутнього правоохоронця творчого підходу до проведення очної ставки важливо підвести його до усвідомлення необхідності навчитись генерувати нові нестандартні рішення.

Важливим моментом, що забезпечує напрямки подальшого оволодіння досвідом проведення очної ставки є колективне підведення підсумків моделювання під час тренінгу цієї слідчої дії, їх аналіз, постановка нових групових та індивідуальних завдань курсантам. Особлива увага має звертатись на допущені в процесі тренінгу помилки та утруднення, з якими стикається курсант. Специфіка тренінгу очної ставки передбачає фіксування, аналіз та оцінку дотримання курсантами не лише нормативних вимог, але й належне володіння психологічним інструментарієм.

Так, до основних критеріїв успішності проведення тренінгу можна віднести:

- мотивацію, з якою курсант (курсанти) підійшли до програвання очної ставки;

- емоційні реакції учасників тренінгу на окремі моменти його проведення;

- кількісні та якісні показники когнітивних змін (продемонстровані раніше отримані та нові знання, здатність здобувати їх самостійно тощо);

- зміни в поведінці учасників тренінгу

Висновок. Очна ставка є досить складною слідчою дією, яка потребує серйозної спеціальної підготовки слідчих до її проведення. Вирішенню цієї проблеми сприяють можливості тренінгових технологій.

Зміст і шляхи підготовки до очної ставки повинні визначатись не лише кримінально-процесуальними нормативними вимогами але й індивідуальними психічними особливостями майбутнього поліцейського, специфікою конкретних завдань очної ставки та допитуваних.

На кожному етапі тренінгу повинні бути передбачені свої специфічні технологічні моменти.

Успіх тренінгу значною мірою залежить соціально-психологічного клімату, що складається у навчальній групі від досвіду викладача-тренера та характеру його взаємодії з курсантами.

Список бібліографічних посилань

1. Бамбурак Н. М. Роль навчальних тренінгів у професійному становленні працівників поліції // Психологічні конструкти позиціонування поліції серед населення : матеріали круглого столу (м. Львів, 24 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. Л. Й. Гуменюк, М. П. Козирева. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 67–69.

2. Гіренко С. П. Змістовно-методологічні компоненти тренінгу конфліктологічної культури працівників поліції // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків, 2018. С. 178–183.

3. Психологічні тренінгові технології у правоохоронній діяльності: науково-методичні та організаційно-практичні проблеми впровадження і використання, перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 27–28 трав. 2006 р.) / МВС України, Луганськ. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2006. 423 с.

Надійшла до редколегії 22.03.2019

УДК 355.233.22

В. А. ГОЛИК,

*старший викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін
Донецького юридичного інституту МВС України;*

 <https://orcid.org/0000-0002-8173-086X>;

Л. В. ЗУБЧЕНКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри бойової та спеціальної фізичної підготовки
Донецького юридичного інституту МВС України;*

 <https://orcid.org/0000-0002-8173-086X>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІМІТАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Обґрунтовується ефективність і доцільність використання імітаційних засобів для розвитку професійно-важливих якостей курсантів – майбутніх працівників Національної поліції.

Ключові слова: курсанти, професійна підготовка, страйкбол, імітаційні засоби, професійно-бойові навички.

Одним із важливих складових у підготовці висококваліфікованого працівника Національної поліції України є вогнева підготовка. Згідно наказу МВС України № 50 від 26.01.2016 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», основними завданнями вогневої підготовки є:

– вивчення матеріальної частини зброї, її тактико-технічних характеристик, заходів безпеки при поводженні з нею, а також порядку і правил її застосування та використання;

– формування та вдосконалення у поліцейських практичних навичок умілого та безпечного поводження з вогнепальною зброєю (швидкісне діставання пістолета з кобури та